

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

Rusi prebili nemško bojno črto! Ameriške čete okupirale Honnef!

Prva ameriška armada razširila mostišča na vzhodni strani reke Rene. Priprave za veliko zavezniško ofenzivo na zapadni fronti. Novi bombni napadi na nemška mesta in industrijska središča.—Maršal Žukov zagnal čez 100,000 vojakov na zapadno stran reke Oder med Kuestrinom in Frankfurtom. Ruske čete udre v predmestja Stettina. Obroč okrog nemške sile v Gdansk in Gdyniji se zožil.—Ameriški letalci vrgli dva tisoč ton bomb na Osako, industrijski center in drugo največje japonsko mesto

LONDON, 14. marca.—Radio Moskva poroča, da so Rusi prebili nemško bojno črto na zapadni strani reke Oder, dočim je nemško vrhovno poveljstvo naznanilo novo sovjetsko ofenzivo pri Koenigsbergu, glavnemu mestu Vzhodne Prusije. Poveljnik nemških sil v Berlinu je odredil obrambo prestolnice do zadnjega moča in krogle.

PARIZ, 14. marca.—Čete prve ameriške armade so okupirale Honnef, nemško trdnjavo ob Reni in se približale glavni cesti, ki spaja Porurje s Frankfurtom. Čez 70.000 ameriških vojakov se nahaja na vzhodni strani Rene.

Pariz, 14. marca.—Čete prve ameriške armade so razširile mostišča na vzhodni strani reke Rene na petnajst milj. Berlin poroča, da so nadaljnje ameriške sile prekoračile to reko pri Koenigsbergu, tri milje severno od Honnefa.

General Courtney H. Hodges, poveljnik prve armade, je naznanil konstrukcijo novega mostišča iz čolnov na Reni, preko katerega že drve oklepne in pehotne kolone na drugo stran reke. Izgleda, da bo vsa zapadna fronta postala pozorišče novih operacij, ki bodo uvod v odločilno bitko.

Vest iz glavnega stana generala Eisenhowerja omenja priprave za splošno ofenzivo zavezniških sil na zapadni fronti. Čez milijon zavezniških vojakov bo vrženih v to ofenzivo. Nemci, ki so že dobili strahovite udarce, se ne bodo mogli upirati pritisku. Zavezniški so ujeli 40.000 sovražnikov v zadnjih treh dneh. Samo tretja ameriška armada, katere poveljnik je general George S. Patton, je ujela 6446 Nemcev, ki so se nahajali v pasu pri Eifelju.

Kolone Pattonove armade so prodrele pet milj daleč v zadnjih dvanajstih urah in zasedle trinajst naselbin na severni strani reke Moselle, med temi Ediger, Mayen in Bullay. Te naselbine leže na severovzhodni strani Saarburga, glavnega mesta Sarske industrijske kotline.

Poročila iz Švice trdijo, da je bil feldmaršal Rundstedt odstavljen kot vrhovni poveljnik nemških sil na zapadni fronti. Nasledil ga je baje feldmaršal Walther von Model.

Glavni stan britskega feldmaršala Montgomeryja poroča, da so enote prve kanadske in devete ameriške armade ujele 185.000 Nemcev od bitke pri Ardenesu.

Velika zavezniška letalska ofenziva se nadaljuje. Britska in ameriška bojna letala so metala bombe na industrijska središča v Porurju, Berlin, Dortmund, Duesseldorf, Barmen in Essen, kjer so ogromne Kruppove orožne tovarne. Čez 6000 ton bomb je padlo na ta mesta.

London, 14. marca.—Maršal Gregorij Žukov, poveljnik prve ruske armade, je zagnal čez 100,000 vojakov čez reko Oder med Kuestrinom in Frankfurtom, pravi Berlin. Devet ruskih divizij je v akciji proti Nemcem na zapadni strani reke.

Moskva molči o operacijah ruskih sil proti Nemcem na zapadni strani reke Oder, namignila pa je, da so tri sovjetske arma-

de pripravljene za naval proti Berlinu. Prve kolone armade maršala Žukova so na ozemlju, ki je oddaljeno 33 milj od nemške prestolnice.

Šestdeset milj severno od Kuestrina, trdnjavskega mesta ob reki Oder, ki je padlo zadnji ponedeljek, so enote armade maršala Žukova udre v Altdamm, Finkenwalde in Padjuch, predmestja Stettina, pristaniščnega mesta, kjer se reka Oder izliva v Baltičsko morje.

Druga ruska armada pod poveljstvom maršala Konstantina Rokossovskega je zožila jeklen obroč okrog nemških sil v Gdansk in Gdyniji. Ta kontrolira 14 milj dolg pas ozemlja ob Baltičskem morju. Nemška sila okrog 100.000 vojakov je v pasti in nevarnosti uničenja. Rusi so počili sektor poljskega koridorja, ki vodi v Gdansk.

Nemci poročajo o novi ruski ofenzivi na južni strani Moravske Ostrave, Čehoslovakije, kjer se odpira pot do Prage in Dunaja. Moravska Ostrava je tretje največje čehoslovsko mesto.

Guam, 14. marca.—Osaka, industrijski center in drugo največje japonsko mesto, je v planinih in razvalinah kot posledica ameriškega bombnega napada. Čez tristo bombnikov tipa B-29 je vrglo dva tisoč ton razstrelivih in zažigalnih bomb na Osako. Napad je trajal tri ure.

Tokijo in Nagoja sta še v planinih. Bombe, katere so vrgli ameriški letalci, so razdejale več letalskih tovarn v Nagoji.

Manila, Filipini, 14. marca.—General Douglas MacArthur poroča, da so ameriške čete zasedle nadaljnje naselbine na otoku Mindanaju, katerega so invadirale zadnje nedelje. Zamboanga, največje mesto na tem otoku, je pod kontrolo ameriških čet. Japonci so bili poginani v hribe.

Moskva poziva Čehe na revolto

Ruski topovi že grme pred Moravsko Ostravo

Washington, D. C., 14. marca.—Radio Moskva je pozval Čehe na revolto proti Nemcem in s tem podprl prejšnji poziv Češke narodne fronte. Poziv naglašja, da je prišla ura, ko morajo Čehi sodelovati v prizadevanjih, katerih cilj je popolno uničenje nemških obojarskih sil.

"Zdaj, ko ruske armade drobe odpor sovražnika na nemški zemlji, je čas za revolto," pravi poziv. "Rusi na vzhodni fronti in zavezniški na zapadni zadajajo težke udarce nemški poštasti. Ruski topovi že grme pred Moravsko Ostravo, Jeseniki in v bližini Krkonošev."

Češka narodna fronta je pozvala ljudstvo, naj se vrže v odločilno borbo proti nacijem. Organizira naj napade na nemške vojaške objekte, železniške mostove in druge naprave, kaznuje pa naj izdajalce in bojazljivce, ki ovirajo borbo za osvoboditev Čehoslovakije.

Tito razpršil boja-zen pred terorjem

Britski poslanik dospel v Belgrad

Belgrad, 14. marca.—Politika, ki jo izvaja maršal Tito, predsednik nove jugoslovanske vlade, je razpršila bojazen pred terorjem. On je dal razumeti, da volja komunistov, ki so v manjšini, ne bo vsiljena deželi.

Tito je imel razgovor s časniki po prihodu Ralpa Steven-sona, britskega poslanika, v Belgrad. Navzočnost poslanika je bila nadaljnji dokaz o trdnem statusu Tita, čigar režim je priznala Velika Britanija. V Belgrad bo kmalu prišel ameriški poslanik Richard Paterson. Tito gre največje zasluga za razpršitev bojazni pred terorjem.

V teku štirih letih nacistične okupacije je Jugoslavija trpela pod strahovito diktaturo. Ljudje so bili v stalnem strahu. Ako je kdo potkal na vrata, ni so vedeli, ali je bil dotični sluga generala Milana Nedića, Hitlerjeve lutke, četnik generala Mihajlovića ali pa gestapovec. Bojazen je bila pred dogodki, povezanimi z rusko-partizansko osvoboditvijo dežele.

Bojazen se je polegla s postopnim oblikovanjem osvobodilne Jugoslavije, ko je postal predsednik jugoslovanske ubežne vlade dr. Ivan Šubašić. On je sklenil dogovor s maršalom Titom glede ustanovitve novega režima, čigar sedež je zdaj v Belgradu. Predsednik nove vlade je Tito, zunanji minister pa Šubašić.

Poljsko vprašanje spet v ospredju

Razlike v mnenjih se pojavile

London, 14. marca.—Poljsko vprašanje je zopet prišlo v ospredje zaradi razlik v mnenjih med sovjetsko Rusijo na eni strani in Veliko Britanijo ter Ameriko na drugi. Križanje mnenj ograža uspehe in izvedbo zaključkov, sprejetih na konferenci "velike trojice", ki se je vršila v Jalti na Krimu.

Razlika mnenj se je pojavila na sestankih med ruskim zunanjim komisarjem Molotovom, Archibaldom Kerrom in W. A. Harrimanom, poslanikom Velike Britanije in Amerike v Moskvi. Ti so bili na krimski konferenci imenovani za člane komisije, ki naj bi ugotovila pot ustanovitvi nove poljske vlade narodne enotnosti.

Sporna točka je osebnost Stanislava Mikolajczyka, bivšega predsednika poljske ubežne vlade v Londonu. Velika Britanija in Amerika vidita v Mikolajcziku stebel bodoče demokratične poljske vlade.

Molotov je zavzel nasprotno stališče. On se je izrekel za posvetovanje s člani začasne poljske vlade v Lublinu glede formiranja nove vlade. Možnost je, da bo Mikolajczyk odklonil povabilo za sodelovanje v lublinski vlado. Premier Churchill in zunanji minister Anthony Eden sta nedavno zagotovila parlamentu, da bo Velika Britanija priznala le tako poljsko vlado, ki bo v resnici reprezentirala vse sloje ljudstva.

Stališče ameriškega poslanika Harrimana še ni razkrito. Možnost je, da je v soglasju s politiko ameriške diplomacije pozornega čakanja.

MOBILIZACIJA NOVE ARMADE NA KITAJSKEM

Priprave za ofenzivo proti japonskim silam

JAPONSKA BO PLACALA CENO

Čungking, Kitajska, 14. marca.—General Wedemeyer, poveljnik ameriških sil na kitajskih frontah, je v naznanilu, da bo Kitajska v prihodnjih tednih mobilizirala novo armado pol milijona vojakov, dejal, da postaja položaj na Japonskem kritičen. "Ne vem, ali se japonsko ljudstvo zaveda tega dejstva ali ne, vem pa, da je japonsko vrhovno poveljstvo zaskrbljeno," je dejal.

General La Čungliu, kitajski vojni minister, je dejal, "da bo pol milijona moških poklicanih v armado do meseca aprila v zvezi s pripravi za ofenzivo proti japonskim silam." On je napovedal tudi izkrcanje ameriških čet na kitajskem obrežju.

General Charles Auchinleck, poveljnik britskih sil v Indiji, je tudi podal optimistično deklaracijo. Izjavil je, da so Japonci dobili strahovite udarce v zadnjih tednih v Burmi.

Wedemeyer je omenil ogromne japonske izgube na morju. Japonska ne more nadomestiti ladij in parnikov, katere so ameriške podmornice in letalci potopili na Pacifiku. Dotok surovega materiala iz pokrajin, katere so zasedle japonske čete v prvih mesecih vojne, na Japonsko se je znižal zaradi pomanjkanja parnikov. Japonske vojne industrije na celini so prizadete. Položaj Kitajske se je izboljšal, odkar je odprta Stilwellova cesta. Po tej cesti prihaja zdaj orožje, strelivo in druge potrebščine iz Amerike in Velike Britanije v kitajske pokrajine.

List Ta Kung Pao v Čungkingu pravi, da bo kmalu prišel dan obračuna z Japonsko, ko bo morala plačati ceno za svojo agresijo. Pogoji za Japonsko bodo silili onim, katere je "velika trojica" na konferenci v Jalti na Krimu določila za Nemčijo. Japonska, kakor Nemčija, bo razdeljena v separatne cone vojaške okupacije, izgubila bo industrijo, plačati bo morala odškodnino v blagu in njeni vojni zločinci bodo dobili zasluženo kaznen.

Ojačanje ameriške bojne mornarice

Kongres dobil Rooseveltovo priporočilo

Washington, D. C., 14. marca.—Predsednik Roosevelt je naznanil poslanico kongresu s priporočilom, naj dovoli \$23.719.153,050 za ojačanje bojne mornarice v tem fiskalnem letu. Bojna mornarica mora doseči število 3.389,000 mož v tem letu.

Debata o priporočilu se bo pričela danes. Gotovo je, da bo trajala več dni. Kongresni odsek za apropriacije vodi zaslišanja o predlogu raztegnitve aktivnosti državnega departmanta. Državni podtajnik Grew je pred člani odseka izjavil, da mora Amerika storiti potrebne korake za preprečitev izbruha novega krvavega konflikta. O tem vprašanju bo razprava na konferenci Združenih narodov v San Franciscu.

Kongresni odsek je dovedil \$320,000 za kritje stroškov ameriških reprezentantov v komisiji Združenih narodov, v katere področje spada kaznovanje osi-ščenih vojnih zločincev.

Nov odbor CIO ustanovljen

Reševal bo jurisdikcijske spore

New York, 14. marca.—Eksekutiva Kongresa industrijskih organizacij je naznanila ustanovitev novega odbora, ki bo reševal jurisdikcijske spore med sindikati, katere se pripravajo o kontroli članov.

Dasi eksekutiva ne omenja nobenega spornega slučaja, je domneva, da bo prvi oni, ki je nastal med unijo združenih avtnih delavcev in unijo United Farm Equipment & Metal Workers. Člani slednje unije so uposleni v tovarnah International Harvester Co. v Chicagu in Peoriji.

Za člane novega odbora so bili imenovani John Green, predsednik unije ladjegradniških delavcev; Frank Rosenblum, podpredsednik unije Amalgamated Clothing Workers, in Sherman H. Dalrymple, predsednik unije kavčurarskih delavcev. Odločitve tega odbora v jurisdikcijskih sporih bo morala potrditi konvencija Kongresa industrijskih organizacij.

Argentina v Vse-ameriški uniji

Izboljšanje odnosov na vidiku

Washington, D. C., 14. marca.—Argentina je prevzela sedež v Vseameriški uniji, katerega je izpraznila pred dvema mesecema, ko so se odnosa med njo in drugimi ameriški republikami poslabšali. Izprememba v argentinski politiki je prišla, ko se je Rodolfo Arias, pravni svetovalec argentinskega poslanstva v Washingtonu, udeležil izredne seje vodilnega odbora Vseameriške unije.

Seja je bila sklicana, ko je došel v Washington Pedro Leao Velloso, brazilski zunanji minister. On je uradni gost Amerike in imel je važen razgovor s predsednikom Rooseveltom.

Navzočnost Ariasa na seji je v soglasju z namerami, katerih cilj je izboljšanje odnosov med Argentino in drugimi ameriški državami. O tem so se vršile diskusije na konferenci reprezentantov teh držav, ki se je vršila v Mexico Cityju.

Senator Tom Connally, načelnik senatnega odseka za zunanje zadeve, je dejal, da je konferenca v glavnem mestu Mehike v bistvu povabila Argentino, naj se pridruži Združenim narodom. Če bo pristala na stavljeni pogoji bo postala članica bratovščine držav zapadne hemisfere.

Eden pogoj je, da mora Argentina pretrgati diplomatske odnose z Nemčijo in Japonsko.

Browder nima volilne pravice

Washington, D. C., 14. marca.—Federalni justični tajnik Francis Biddle, je dejal, da Earl Browder, vodja ameriških komunistov, nima volilne pravice. Ta mu je bila odvzeta, ko je bil izpuščen iz ječe. Browder je bil obsojen v zapor na obtožbo, da je s ponarejenim potnim listom in pod drugim imenom potoval po Evropi in obiskal Rusijo. Biddle je razkril, da Browder nima volilne pravice, ko je nastopil pred člani kongresnega pododseka za apropriacije.

Obvezna izravnavna delavskih sporov

Washington, D. C., 14. marca.—Senator Wiley, republikanec iz Wisconsin, je predlagal obvezno izravnavno delavskih sporov. V svojem govoru je naglasil, da ti ovirajo produkcijo vojne materiala.

Domače vesti

Hude operiran
New York.—V bolnišnici, kjer se nahaja že več tednov, je bil zadnje dni operiran Ignac Hude, urednik Glasla Naroda. Operacija je dobro prestal.

Iz Clevelanda
Cleveland.—Margaret Kunstel iz Euclida je bila obveščena, da je bil njen mož Sgt. Herman Kunstel osvobojen po ruski rdeči armadi iz nemškega ujetništva. Nemcem je padel v roke lanskega oktobra v Belgiji. V armadi je leto dni in preko morja osem mesecev. Poleg žene ima doma tudi pet mesecev staro hčerko.

Važnost ameriške pomorske sile

Forrestal naglašja potrebo kontrole oceanov

Washington, D. C., 14. marca.—Mornarični tajnik Forrestal je v svojem poročilu kongresu naglasil, da mora Amerika imeti mogočno pomorsko silo v povojni dobi, da bo skupno z zavezniški kontrolirala vse oceane.

"Taka kontrola je v soglasju z načrti mednarodne kooperacije," pravi poročilo. "Prispevanje Amerike k svetovnemu miru mora biti vsestransko. Ljudstvo mora pokazati voljo za boj, če bo potrebno, za vzdrževanje miru, ako bo v nevarnosti. Orožje mora biti v rokah onih, ki so vražijo vojno."

Forrestal je razkril, da je ameriška bojna mornarica največja na svetu.

"Nekateri hočejo vedeti, zakaj namerava Amerika zgraditi veliko število bojnih ladij v tem in prihodnjem letu in odgovor tem je, da se mora zavarovati proti izgubam," je rekel Forrestal. "Približni smo se Japonski in boriti se bomo morali proti njeni pomorski in letalski sili, ampak to ni glavni razlog za izvajanje programa gradnje novih bojnih ladij. Ameriška mornarica mora postati tako močna, da bo imela vedno sveže rezerve, ki bodo lahko šle v akcijo."

Mornarični tajnik je razkril, da je gradnja bojnih ladij dosegla višek v juniju preteklega leta. V nekaterih področjih rekord ne bo posekan, dokler bo trajala vojna. Mornarica bo morala odale naprej posvečati vso pozornost vezbanju posadk, da bodo oni častniki in mornarji, ki že dolgo služijo v mornarici, dobili dopust in da jih bodo nadomestili drugi.

Nova pot odprta do Rusije

Washington, D. C., 14. marca.—Leo T. Crowley, načelnik administracije za zunanjo pomoč, je razkril, da je nova prometna črta na Črnem morju odprta do Rusije. Ameriški parniki, naloženi z blagom, so že dospeli v ruske luke ob tem morju.

Venezuela ustanovila zvezo z Rusijo

Caracas, Venezuela, 14. marca.—Vlada je naznanila ustanovitev zveze s sovjetsko Rusijo. Zadevna pogajanja so bila uspešna. Državi bosta izmenjali konzule in poslanika.

Britske sile ujele čez milijon sovražnikov

London, 14. marca.—Lord Croft, vojni podminister, je informiral parlament, da so sile britskega imperija ujele 1,043,000 osi-ščenih vojakov od izbruha vojne.

NOVA POGAJANJA MED REPREZENTANTI VELESIL

Cona sovjetske kontrole Nemčije bo zmanjšana

ZACRTANJE OKUPACIJSKIH LINIJ

London, 14. marca.—Nova pogajanja so v teku med reprezentanti Velike Britanije, sovjetske Rusije in Amerike glede vojaške okupacije Nemčije po porazu nacistične vojne mašine.

Posvetovalna komisija za Evropo se je pred nekaj meseci zedinila glede načrta, ki določa rusko okupacijo vsega nemškega ozemlja vzhodno od linije Luebeck-Muenden. Muenden leži južno od Goetzingena. V tej komisiji so John G. Vinant, ameriški poslanik v Londonu; Fedor Gusijev, ruski poslanik v Londonu, in William Strange, britski zunanji podminister.

Prvotni načrt je določal rusko okupacijo in administracijo pod nadzorstvom zavezniške kontrolne komisije velikega dela Nemčije—75 do 100 milj zapadno do reke Elbe. Na krimski konferenci je bil ta načrt revidiran. Velika Britanija in Amerika sta se odpovedali nekaterim conam okupacije v prilogi Franciji.

Na krimski konferenci je bil dosežen sporazum glede francoske udeležbe v okupaciji Nemčije. Francoske čete bodo okupirale večji del Porenja in Posarja in kos Porurja ter Badena. Baden je bil prvotno določen kot cona ameriške okupacije.

Ker bo večji del Nemčije prišel pod francosko okupacijo in upravo, je bila potrebna preureditev con. Maršal Stalin je pristal na predlog, da britske in ameriške čete okupirajo nekatere vzhodne nemške pokrajine.

Natančna demarkacijska linija nove ruske okupacijske cone še ni začrtana. Zapadna meja sovjetske okupacije Nemčije bo morala začrtana na ozemlju med Elbo in reko Saale.

Pogajanja glede začrtanja mej okupacijskih con zadovoljivo napredujejo in bodo kmalu zaključena.

Kelly-Greenov načrt pred državnim senatom

Springfield, Ill., 14. marca.—Načrt, katerega sta sestavila gvernier Green in župan Kelly glede javnega lastništva čilakškega transportnega sistema, je bil predložen odseku državnega senata za javne naprave. Kelly je bil deležen ploskanja, ko je zaključil svoj govor. On je dejal, da se je privatno lastništvo in obratovanje transportnega sistema izjavilo in edina rešitev je ljudska kontrola.

Kanadski rudarji za ohlic stavke

Grace Bay, Kanada, 14. marca.—Člani 26. distrikta unije United Mine Workers of America so se izrekli za oklic stavke, ker je bila zahteva za zvišanje mezde odbita. Stavka bo izbruhnila 1. aprila, če ne bo konflikt med rudarji in operatorji prej izravnano.

Protest proti izvozu ameriških živil

Washington, D. C., 14. marca.—Protesti proti velikemu izvozu ameriških živil in potrebin v zavezniške države so se silili v senatu. Senator Eastland, demokrat iz Missisipija, je dejal, da je izvoz deloma odgovoren za pomanjkanje mesa v Ameriki.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih blankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštasto.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbinNA PREDAVANJU
ROBERTA ST. JOHNA

Gross, Kansas.—"Zakaj bi se vedno doma držala kot hišna vrata? Natakni si malo boljše obleko, pa pojdi v 15 milj oddaljeni Pittsburgh, v učiteljski avditorij, kjer bo predaval svetovno znani žurnalista in radijski komentator Robert St. John," je nagovarjala mene in ženo najhčer, ki je prav prišla iz šole, kjer poučuje.

Ugovarjal sem ji, češ, kam naj gremo v takem vremenu, ko sneži kot za stavo, poleg tega pa je ledena cesta in lahko zdrknemo v jarek, iz katerega se ne bomo lahko izklopali. Vendar pa bi rad St. Johna osebno slišal in videl in tako smo se izročili v božjo voljo in se odpravili na pot. Pa ni bilo nič hudega. Ko pridevmo na cilj, je bila velika dvorana (z galerijo ima okrog tri tisoč sedežev) dve tretjini zasedena.

Bilo je še kakih petnajst minut časa in občinstvo je imelo priliko ogledati si dvorano. Nam je bila že znana. Na desni strani dvorane je velika ameriška zastava, na kateri je vstih kakih petdeset zlatih zvezd, kar pomeni, da je padlo v vojni že petdeset žrtev, ki so gradirale iz tega učiteljskega.

V spremstvu predsednika učiteljskega in odbora za predavanje pride na oder visok mož, poračunega obraza in še prilično mlad. Podoben je bil starokrajškemu profesorju. Vendar pa je bil v obraz precej suh. Pravil je, da je precej potoval po Jugoslaviji in se družil s partizani. Najbrže je z njimi tudi nekoliko stradal. To je naš predavatelj Robert St. John.

Najprvo je z živimi besedami povedel poslušalec v Jugoslavijo, v prestolnico Beograd. Tisto nesrečno cvetno nedeljo 1. 1941, ko so Nemci napadli Jugoslavijo, je bil St. John z drugimi tujezemskimi časniki v Beogradu. Neki prijatelj ga je opozoril, naj prisluhne "muziki" iz Berlina. Ob štirih zjutraj, ko je bilo mešastvo še v sladkem spanju, se je pojavila nemška zračna sila ter pobila čez dvajset tisoč meščanov, ki so bili večinoma v postelji, ter zaeno razdejala velik del mesta. Vlada je z mladim kraljem še pravočasno odletela v Cairo in od tam dalje v London, s seboj pa je vzela "suvenir"—državno blagajno!

Ob jutranjem svitu so tudi poročevalci pobegnili iz mesta in z njimi tudi naš predavatelj. Povedal nam je med drugim tudi o silnih težavah, s katerimi so se morali borovati jugoslovanski partizani. Nekatere v srbskih gorah so imeli zasilno bolnišnico, v kateri je bilo dvajset težko ranjenih vojakov, a oskrbovala jih je samo ena bolničarka. Ko je videla, da se je bližal nemški oddelek vojakov, a pri rokah je bila samo ena puška, je poglala kroglo v možgane ranjenec, ter jih tako otela pred sovražniki. Sama pa se je nato poglala v prepad. Boljša je hitra smrt kot

pa počasno umiranje v suženstvu barbarskega okupatorja, je dejal predavatelj.

Ko je prišla jugoslovanska vlada s kraljem in njegovo žlahoto v London, je naprej določila visoke plače, in sicer kralju Petru \$235,000 na leto, primerno vsoto njegovi materi in drugim kraljevim sorodnikom. Tudi princu Pavlu, ki je prodal Hitlerju Jugoslavijo, so določili pet tisoč letno, da ne bo "revez" stradal. Seveda, "slavni" ministri niso pozabili na same sebe.

Predavatelj je močno poudaril, da je jugoslovanska partizanska vojska najbolj demokratična na vsem svetu. Po vsaki bitki se po možnosti skliče vse bojovnike skupaj na posvetovanje, da se eventuelne napake odpravi ali popravi v bodočih bojih. Navadnega prostaka, ki se je izredno izkazal v boju, povišajo v oficirja, častnika, ki pa se je slabo izkazal, pa enostavno degradirajo. Pri glasovanju ima vsak vojak samo en glas, pa naj bo navaden prostak ali pa general. Dejaj, da je zato omenil to "demokratično vojsko", ker je edina na svetu, ki ne dobiva nobene plače.

Predavatelj Robert St. John je tudi dejal poslušalcem, da se morajo odločiti, ali so za neizkušene kralja, ki je dezertiral iz domovine, ali za demokratično partizansko vojsko z maršalom Titom na čelu.

Seveda, čitatelj Prosvete so te stvari že več ali manj znane. Značilno je, da je te stvari o Jugoslaviji izvajal mož, ki je poznan kot odličen poznavalec svetovnih vojnih razmer, pred ameriško javnostjo v Pittsburghu, Kansas. Predavanja se je udeležila poleg delavcev tudi vsa inteligenca. Tako predavanja lahko veliko koristijo jugoslovanski stvari in bodočemu ustroju jugoslovanske države, kajti forma vlade faktično še ni določena.

Povedal je tudi, da se je nahajal v Canterburyju na Angliškem, ko so najbolj padale letelne bombe V-2. Tedaj je dejala neka tamkajšnja postarna žena: "Ha, uničili so mi dom in pogrešam moža, vendar pa je dobra stran tega bombardiranja, da človek pozabi na vojne grozote."

Motorji teh vrst bomb se ustavijo navadno pet minut, predno eksplodirajo, medtem časom pa matere hitro poskrijejo svoje otroke pod neke vrste mize, ki so pokrite s težkimi železnimi ploščami. Te mize so že tisočim rešile življenja.

Dalje je dejal, da je bila konferenca velike trojice, ki se je vršila pred letom dni v Teheranu, ena najumazanejših diplomatskih potez. Tam so določili sfero vpliva, kar se je pozneje najočitneje pokazalo v grški tragediji, ko je britska vojna sila strla odpor grških domoljubov, pri tem pa ni nobeden izmed treh pravokotnih zvinil besede proti angleški brutalnosti. Vendar pa se je mr. Churchill nekaj naučil od zadnje svetovne vojne. Po

uspešni ruski revoluciji se je na vse pretege trudil, da bi pregovoril angleško ljudstvo, da bi napovedalo vojno Sovjetski uniji. Včeraj (25. februarja) pa je v angleškem parlamentu zelo hvalil Rusijo in zagovarjal njene zahteve.

Pravkar končana konferenca iste trojice, ki se je vršila v Jalti na Krimu, je velik kontrast teheranske konference. Nekaj se je moralo zgoditi, je dejal predavatelj. Mogoče je eden izmed trojice povzdignil svoj glas in zažugal s prstom, da tako ne bo šlo, kajti rezultat konference, kolikor je do sedaj znan, je res usmerjen v resničen in trajen mir.

St. John je tudi povedal o dogodku, ki ga je doživel, ko se je peljal z aeroplanom iz Evrope. Zakašeno so pristali v Novi Fundlandiji. Vstopil je v transportni aeroplan, kjer je ležalo dvajset težko ranjenih ameriških vojakov. Tam na levi strani je ležal vojak, ki je bil videti že precej v letih. Sam pri sebi se je vprašal, kaj je napotilo ameriške oblasti, da so vpoklicale tako starega moža v vojno. Svoje misli je izrazil bolničarki, ki je imela v oskrbi ranjence. Ona pa mu je odgovorila, da je ranjenec nekaj nad dvajset let star. Stopil je bliže k rančencu, kateri je izgubil obe nogi v tankovni bitki na zapadni fronti. Spregovorila sta nekaj besed, nakar je vojak z veliko težavo izvel izpod oboje rube svojega doma, ki je nekje v Montani. Prijazna hiša z gospodarskimi poslopji, nedaletč okrog polja in pašniki, daleč v ozdaju pa skalnati hribi, pokriti s snegom. Vojaku je poslal sliko njegov brat, prav dan pred njegovim odhodom. "Ah, ljubi dom!" je dejal komaj slišno. St. John je gledal sliko, nato ranjenca brez nog in njegove oči—in stisnilo ga je neke pri srcu, kakor še nikdar poprej. Ko je predavatelj pravil o tem, je dvignil svojo dolgo roko (pri tem je spominjal na pokojnega Debsa, kadar je ognjevit govoril delavski množici), rekoč: "Če bi bilo mogoče, da bi bili prisiljeni ljudje vsega sveta (čeprav s pištolo) gledati vsak mesec v miru in zaeno grozne oči tega nesrečnega iz Montane, potem bi bil gotov, da je to zadnja vojna!"

Po predavanju so sledila razna vprašanja, na primer "kdaj bo konec vojne v Evropi?" Odgovoril je, da zelo nerad odgovarja na taka vprašanja, ker jim ne ve odgovora, kakor tudi ne ve Eisenhower ali Hitler ali kdo drugi. Vendar pa je izrazil mnenje, da je bo najbrže konec najkasneje septembra t. l.

Vprašali so ga tudi, kaj misli glede poljsko-ruskega spora. Odgovoril je, da ne smemo pozabiti, da je bil vzhodni del Poljske tako rekoč ukraden Rusiji, to je bilo tedaj, ko je bila Rusija vsled notranjih problemov najbolj oslabilena. V tem delu Poljske so Poljaki v veliki manjšini. Večino prebivalstva tvorijo Ukrajinci in Belorusi.

Glede Japonske in Rusije je izrazil mnenje, da bo Rusija napovedala vojno Japonski, a na drugi strani je rusko-japonska nenapadna pogodba v korist tudi Zedinjenim državam, ker Japonska vsled negotovosti drži velikansko armado ob ruski meji, v nasprotnem slučaju pa bi bil del tiste armade morda na Filipinih ali na otoku Iwo Jima.

Povedal je tudi, da ruske ladje nemoteno prevažajo na japonskih morjih važno rudo za ameriško vojno industrijo in za eno izvažajo razne vojne potrebščine iz Amerike v svoje azijske luke. Pri tem so njihove ladje vse razsvetljene, da jih ne bi Japonci zamenjali za sovražnike.

Predavanje z odgovori vred je trajalo nekaj nad dve uri. Na koncu je predavatelj žel velik aplavz, kar pomeni, da je bilo predavanje res vredno dolar vstopnine.

John Shular.

O LOVU IN DRUGEM

Cheeswick, Pa.—Zadnji dopis v Prosveto sem napisal pred dvema letoma. Tikel se je lova na divjačino in reke Allegheny. Sporočam, da je reka Allegheny zelo narasla in premočnik v Harmarvillu že štiri dni obratuje. Vzrok za to je, ker je reka narasla in ne morejo pripeljati v zaklon ladjo, s katero odvažajo premog.

Dne 4. marca me je obiskal brat Mike s svojo družino. Pri-

Ruski vojniki so v Mulhausenu, Nemčija, na svoj način praznovali 27-letnico slavne rdeče armade. Kako so praznovali to obletnico, je videti na sliki.

peljali so se z dvema avtomobiloma. Na obisk je prišel tudi njegov starejši sin z družino in sin Stefan, ki služi Strica Sama. On mi je povedal, da je to njegov zadnji dopust pred odhodom preko morja. Izrazil se je, da že komaj čaka, da bi šel pomagat drugim ameriškim vojakom, da bi čim prej pokončali naciste. Želim mu srečen povratek, kakor tudi vsem drugim mladim, ki se borijo na raznih bojiščih.

Na Prosveto sem naročen že mnogo let, toda povem, ako bi prejšnji urednik še vedno urejal list, potem bi tudi jaz odpušval dnevniki. Tako se izražajo tudi mnogi drugi naročniki. Zelo mi ugajajo dopisi, posebno pa Gornikovi. Čital sem tudi dopis Jos. Hauptmana. On je zapisal, ako bi bil vojaški poveljnik, da bi bombardiral Rim. Jaz bi storil enako—bombe bi toliko časa spuščal nanj, dokler bi ostalo samo kamenje. Rim imenujejo sveto mesto. To ni pravilno, kliče ga morali prokleto mesto, kajti v njem kuhajo strup, s katerim potem zastrupljajo delavstvo po vsem svetu.

Pred leti sem čital neko knjigo, v kateri je popisano, kako so v starih časih v Rimu mučili ljudi radi vere, jih metali v areno levom za hrano, na tribunah pa so sedeli ljudje in se naslajali nad strašnim prizorom. Tako piše zgodovina o Rimu.

Naj malo opišem, kako smo šli na lov. Od tu smo se odpeljali 28. novembra in se ustavili v St. Marys, Pa. Naša družba je sestojala iz mene, mojega sina, "generala" Antona Vrnika in njegovih dveh sinov. Nastanili smo se pri Ludviku Banu, kakor vsako pot zadnjih šest let. Bojim se, da bo nas prihodnjič zapodil. Pri njemu se vselej zato nastanimo, ker imamo vedno dobro postrežbo. Zlasti nam uga-tista "juha", ki je izprešana iz grozdja. Ban se je z nami šel par let, ker nismo ustrelili nobenega srnjaka. Sicer pa lovi vedno, kako težko ga je ustreliti. Včasih pravilno ne teče, včasih preveč na široko stoji, največkrat pa burja prehuje piha in tisto malo kroglo odnese vrag ga vedi kam... No, žival pa lepo teče naprej popolnoma zdrava.

Letos tudi z medvedi nismo imeli nič sreče, rogača pa je ustrelil naš šofer. Bil je velik in imel deset rogov. Tudi ostali trije so imeli več sreče kot jaz, kajti streljali so na rogače, dočim si bom moral jaz kupiti taka očala, da bodo imela rogačevo sliko. Na misel mi je prišla pripovedka o nekem kmetu, ki je imel samo eno kravo, a ji ni imel dati kaj jesti. Zgodaj spomladati mu je namreč zmanjkalo krme, zato je odvezal kravo in jo pogljal na pašo. Ko pa je krava prišla domov, je bila še vedno lačna, kajti trava se ni bila zelenela. Sosed pa je kmetu svetoval, naj kupi kravi zelena očala. Tako je tudi storil in krava se je pošteno napasla, kajti videla je vse zeleno...

Pozdrav čitateljem in lovcem. Martin Pavšek.

ZAHVALA

Pittsburgh, Pa.—Lawrenceville Chapter of the American Committee for Yugoslav Relief se želi zahvaliti vsem, ki so na kateri koli način pomagali v posebni kampanji za pomoč Jugoslaviji, katera se je vršila od 25. do 28. februarja.

Vaša kooperacija je zares hvaljevredna in upamo, da boste pomagali tudi v bodoče. Naša na-

rod v Jugoslaviji zelo potrebuje obleke, konzervirane hrane, zdravil itd., kar jim mi hočemo preskrbeti v znatni količini.

Posebna hvala prostovoljcem, kateri so šli od hiše do hiše in zbrali skupaj velike oblake in drugih potrebščin. Imena vseh onih, ki so darovali v gotovini, bodo napisana na posebni tabli v Slovenskem domu, 57. ulica in Butler st., Pittsburgh. Najlepša hvala vsem!

Frank A. Trempus, predsednik, Paul Klun, podpredsednik, Frances Lokar, tajnica, Frank Ferentchak, blagajnik.

SEJA PODRUŽNICE
ŠT. 15 SANSa

Springfield, Ill.—Članstvo podružnice št. 15 SANSa obveščam, naj se gotovo udeleži prihodnje seje, katera se bo vršila dne 18. marca popoldne. Pričete seje bo takoj po končani seji društva št. 47 SNPJ.

Na seji bomo poleg drugih zadev razpravljali tudi glede pobiranja druge polletne članarine za SANS. Vsemu članstvu je znano, da so nekateri v mesecu oktobru minulega leta prispevali samo \$1 za polletno članarino. Tedaj je bilo soglasno sklenjeno, da bomo pobirali drugo polovico članarine meseca marca t. l. Vsi ste prošeni, da se gotovo udeležite seje in poravnate zaostalo članarino za SANS.

Na tej seji se bomo tudi pomnili glede nadaljevanja z delom za naše narodne brate in sestre v stari domovini.

John Goršek, tajnik.

UJETNIK IŠČE SORODNIKE

San Bernardino, Cal.—Obratujem se na Prosveto, ako bi bilo mogoče skozi njo najti moje sorodnike, ki se nahajajo v Ameriki, toda nimam njih naslova.

Kakor vam je že znano, jaz se nahajam kot italijanski ujetnik v San Bernardino. Rad bi zvedel, kje se nahaja moja teta in njen mož. Ona je sestra mojega očeta in njeno deklško ime je bilo Marija Ferfolja. Omočila se je že v stari domovini, toda možovo ime mi ni znano. V Ameriko je šla l. 1923. Moja teta je doma iz vasi Vojasčica pri Temnevičih, občina Komen, njen mož pa je iz Breztove, občina Opatje sejo.

Obenem iščem tovariša Jožefa Legišo (po domače Skolonec) iz vasi Mouhne, občina Nabrežine pri Trstu.

Vnaprej se vam zahvaljujem za vašo naklonjenost in pozdravljam vse Slovence po Ameriki. Moj naslov je: Ferfolja Gabriel, 103th RD. ENGR. BASE DEPOT, San Bernardino, Cal. Gabriel Ferfolja.

ZA STARO DOMOVINO

Lloydell, Pa.—V tej mali premočarski naselbini imamo dve slovenski društvi, in sicer št. 60 SNPJ in št. 35 ABZ. Imamo tudi Slovenski klub. Večina Slovencev so člani vseh treh.

Vzlete temu, da nas je malo, delujemo skupno. Imamo skupen dom in zato nam je bilo mogoče skupaj zbrati lepo vsoto v znesku \$102.50 za pomoč našim bratom in sestram v Jugoslaviji. Upamo, da bo prišel ta denar v roke revežem v stari domovini. Denar smo poslali na WRFA-SSD v New York. Vsem darovalcem kakor tudi nabiralcem najlepša hvala. Denar sta nabirala Joseph Guzel in Joseph Gerbec.

John Jereb, tajnik Slovenske dvorane.

Vstajanje nove Jugoslavije

Politične vesti, ki prihajajo zadnje čase iz starega kraja, so dokaj razveseljive in podpirajo naše upanje, da vstane na vojnem pogorišču in razvalinah stare čaršijske Jugoslavije resnično nova, moderna, demokratična federativna država, v kateri bo ljudstvu prvič po dolgi stoletjih zasijala zarja pravičnosti in svobode.

Dani je še precejšen del Jugoslavije pod železno peto okupatorja, katerega osvobodilne sile v več krajih namenoma drže v pasti, v kateri ga nameravajo zadaviti in mu preprečiti beg v obkoljeno Nemčijo—kljub temu v osvobojenih krajih že vstaja Nova Jugoslavija. Znamenj o tem je več in se jih bomo tukaj na kratko dotaknili.

Prej naj še omenimo, da zadnje čase opažamo v onih ameriških liberalnih krogih, ki so bili nasledil foteičevski propagandi in radi metali temno senco bavavskega kumizma na Osvobodilno fronto in videli v njej nič drugega kot nositeljico boljševiškega terorja, v Titu pa Stalinovo lutko in polnokrvnega diktatorja—ti kritiki so zadnje čase precej utihnili in nove Jugoslavije več ne mečejo v tabor komunističnih diktatur Stalinove sorte. S tem bavavom strašijo le še zagrizeni klerikalci okrog A. D., ki so bili v španski civilni vojni na strani klerofašistov, kakor tudi par let prej na strani avstrijske klerofašistične reakcije. Njim pridno sekundira tudi Rado Staut pri svojem skakanju s plotu in nazaj na plot.

Ugodne politične vesti, ki jih imamo v mislih, prihajajo od vodstva osvobodilnega gibanja, zdaj že od glavnih voditeljev nove jugoslovanske vlade, kakor tudi od ameriških poročevalcev, ki so zadnje čase obiskali Beograd. Iz poročil teh časnikov je razvidno, da se je tudi v osvobojenem Beogradu razvilo veliko navdušenje za osvobodilno gibanje in maršala Tita, v katerem ljudstvo vidi ne samo velikega voditelja, marveč tudi posebljen simbol ljudske borbe in demokratičnega stremljenja.

Kot smo čitali v prvem poročilu Stojana Pribičevića, je po osvoboditvi v Beogradu prevladoval v širokih plasteh velik strah pred partizanskim gibanjem, ker je bilo ljudstvo zastrupljeno po kvizlinški propagandi. Fodor pa zadnje dni poroča iz Beograda o velikem navdušenju in novi veri med istim prebivalstvom glede bodočnosti Jugoslavije. Po tem lahko sodimo, da se je politična situacija v jugoslovanski prestolici v nekaj tednih popolnoma spremenila. Strah in bojazen pred "boljševizmom" je nasledilo navdušenje in vera v bodočnost nove Jugoslavije. Za razbito državo, katera se mora in more obnoviti le na popolnoma novi podlagi, je to brez dvoma velikega pomena.

V resnici iz razvalin stare Jugoslavije že vstaja nova država, čeprav so še veliki predeli v sovražniških rokah. Nova država ne vstaja samo po obliki, marveč tudi po duhu. Znamenj o tem je več.

Najnovejši dokaz temu je nova vlada, ki je bila zadnji teden sestavljena v Beogradu na podlagi Tito-Subašičevega sporazuma, katerega je na vsej fronti podprla tudi velika trojica v Jalti. Ta sporazum sloni na konceptu demokratične federativne Jugoslavije, v kateri bo vsaka narodnost imela svojo kulturno in upravno avtonomijo—kakor si je nova država zamislila Osvobodilna fronta. Vsi izgledi so tudi, da bo nova država—REPUBLIKA! Kralj Peter II. se bo s svojo krono lahko ponašal le še v tujini! O tem danes skoraj ni več dvoma.

Nova vlada je seveda le provizorična, toda po svojem karakterju in barvi je povsem demokratična—toliko demokratična kot more biti kakšna provizorična vlada v podobnih okoliščinah. Kdor bi hotel temu ugovarjati, bi to mogel storiti le z argumentom, da reakcija ni zastopana v tej vladi. To je resnica. Ampak bila bi največja ironija in cinično norčevanje iz vseh ogromnih žrtev, ki jih je doprineslo in jih še doprinese jugoslovansko ljudstvo v tej gigantični borbi za svobodo, ako bi reakcija dobila samo en sedež v vladi. Še več! To bi bilo tudi norčevanje iz ljudske demokracije, katera pozna le interese širokih delovnih mas, ne pa interesov privilegiranih parazitov.

Druga značilnost, ki smo jo opazili zadnje čase v vesteh iz starega kraja, sta govora dveh najvažnejših voditeljev Osvobodilne fronte in zdaj tudi nove vlade—premierja Tita in podpredsednika vlade Edvarda Kardelja. Iz obeh govorov je razvidno, da bo nova Jugoslavija skušala zgraditi zelo demokratično demokracijo, kakršno so pred vojni več ali manj poznale samo skandinavske države in Čehoslovakija.

Iz Titovega zadnjega govora, ki ga je imel po radiu prošlo soboto, je Fodor poslal iz Beograda tri fragmente. Toda tudi iz teh fragmentov si lahko človek napravi sodbo, kakšno demokracijo si nova jugoslovanska vlada zamislja. Tito je v tem govoru oral razne reforme, ki jih ima vlada v mislih. Ljudstvo bo dobilo splošno in tajno volilno pravico, svobodo govora, tiska, zborovanja in vere; delavstvo bo dobilo socialno zakonodajo; gospodarska politika države bo trostrana—to je državno, privatno in združeno gospodarstvo.

Glede slednje točke—vladne gospodarske politike—je imel zelo značilen govor Edvard Kardelj, ki je v novi vladi dobil pozicijo podpredsednika, prej pa je imel enako mesto v Avnoju—in v vladi Osvobodilne fronte. V tem govoru je na primer oral slično gospodarstvo kot ga ima v Kanadi v programu Cooperative Commonwealth federacija ali kot ga zagovarjajo oni socialisti in progresivi, ki iščejo srednje poti med kapitalizmom in totalitarsko državo. Toda o tem govoru se bomo pogovorili prihodnjič.

Ameriški vojniki so na južnem koncu otoka Iwa razvili ameriško zastavo na ognjeniku, s katerega so po krvavih bojih pregnali Japonce.

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kužel, tajnik SANSa
(Nadaljevanje)

IX.

Domobranska moč

Moč domobranskih čet ni bila nobenkrat natančno ugotovljena, toda domneva se, da je ob vrhuncu svojega gibanja štela od 15 do 20 tisoč belogardistov. To število se je lansko spomlad skrčilo na manj kot 5000. Bilo je do 30 stotinj in vsaka je štela 160 vojakov. Imena večine teh so bila partizanom znana. Nemci niso nikoli polagali velike važnosti belogardistom kot borbeni sili, koristili pa so jim v tem, da so netili sovraštvo in razkol med narodom in pobijali civilno prebivalstvo, ki je bilo naklonjeno partizanom in jim pomagalo. Tako je sovražnik rabil brata v boju proti bratu. Slovenec je moral Slovenca, ker je verjel svojim voditeljem, ki so postali danes izdajice.

Danes je veliko bivših domobrancev v partizanskih vrstah. Uvideli so svojo napako in prevarno glede odnosa zaveznikov ter se poslužili pomiloščenja, ki ga je proglasil maršal Tito, ako pred 25. januarjem 1945 zapustijo sovražnika in pristopijo v slovensko osvobodilno vojsko. Le oni, ki so osebno izvršili kak zločin nad narodom in partizani, še s strahom čakajo na čudež, ki naj bi jih rešil neizogibne sodbe in kazni. Zadnja poročila kažejo, da so se belogardisti sprli med sabo in kdor more, pobegne in se skriva...

Porast partizanstva

Kot že omenjeno, je bilo belogardistično gibanje v nekaterih krajih nekoliko uspešno. Narod je pretil razkol. Toda izkušnja je najboljša učiteljica. Slovenci so se učili in naučili. Italijanska okupacija je bila kruta in krvava: požgane vasi, dnevi umori in represije nad nedolžnim narodom dan za danem, tlači in internacija. To je ljudi poučilo, kdo je ljudski sovražnik, kdo prijatelj.

Kmečki fantje so spočetka tvorili male gerilske skupine. Včasih so jim načeljevali bivši častniki jugoslovanske vojske. Na varno so pobegnili pred Italijani, ki so zasačili kakega člana njihove družine, ki se je bral sodelovanja, ga mučili, umorili ali ga odpeljali v koncentracijsko logorje v Italijo. Narod videl z lastnimi očmi javno kolaboracijo belogardistov s Italijani, in dasi so jih strašili s "komunizmom", so ljudje pričeli številne pristopati v Osvobodilno fronto.

Slovenski narod je skoraj 100-odstotno katoliški, vsled tega mora biti pristopanje k partizanom skrbno ocenjeno. Nobenega naroda ni laže strašiti s komunizmom, kakor je katoliškega. Toda celo nadškof Rožman v svoji lastni škofiji ni mogel preprečiti pristopanja partizanskih novincev, dasiravno je v svojem pastirskem listu v imenu vere in cerkve pozival narod, naj se pridruži in pomaga belogardistom v borbi proti Osvobodilni fronti. Največ belogardizma se je razvilo v njegovi škofiji in tam tudi umirajo zadnji ostanki tega sramotnega in tragičnega pojava med Slovenci.

Kakor drugi izdajalci, bo tudi nadškof Rožman imel priliko zagovarjati svoje početje pred civilno sodnijo—ne kot predstavnik vere in cerkve—temveč kot Slovenec, kot državljani, ki je pred sovražnikom svoj narod zapostavljal. Potom svojih duhov-

Tudi pijaka ne more oprati slabe vesti...

O tem nam je poročal očividec, ki je bil lansko spomlad v Sloveniji.

Kočevarji—edina narodnostna manjšina

Poleg onih, ki so izkoriščali vero in cerkev za dosego nesloge, razkola in civilne vojne v Sloveniji, so bili edina večja razredinvalna skupina Slovenci nemškega pokolenja, ki so prebivali na slovenski zemlji nad 400 let, a so še vedno ostali lojalni materni deželi Nemčiji. Ta narodnostna manjšina v Sloveniji je štela okrog 15.000 ljudi, katere poznamo pod imenom Kočevarji. Prebivali so v kočevskem okrožju na Dolenjskem in so se bavili z lesno trgovino in obrtnijo. Govorili so oba jezika, toda njihove "kočevske nemščine" niti pravi Nemci niso mogli razumeti. V stari Avstriji so imeli Kočevarji svojega poslanca v avstrijski zbornici, medtem ko je desetkrat toliko koroških Slovencev imelo tudi le enega (po zaslugi slovenskih Avstrijcev a la Schusterschitz, Lampe in drugih).

Iz ozira narodnostnih manjšin je bil kočevarski problem edini v Sloveniji in še ta malenkosten. Nemci so ga rešili z veliko učinkovitostjo na način, da so Kočevarje preselili v "tretji rajh", to se reče na najbolj plodne in rodovitne kmetije na obeh straneh Save vzhodno od Krškega in po Krškem polju. Naše slovenske kmete pa so preselili na Saksonsko za prisilno delo, ali pa jih vpisali v nemško vojsko kot "državljan tretjega rajha". Hitler je sam rešil vprašanje teh nemških rodbin, rešujejo ga pa tudi partizani z neprestanimi napadi na njihove nove vasi (v zvezi z napadi na veliko vojaško letališče, ki so ga Nemci zgradili pri Cerkljah ob Krki). Ti napadi so Kočevarje razpršili po deželi in dvom obstaja, da bi se še kdaj povrnil v osrčje Slovenije kot kaka narodnostna manjšina. (Se nadaljuje.)

Sestava vlade v Jugoslaviji

Belgrad. (ONA)—Člani jugoslovanskega regentstva so bili 5. marca zapreženi in so takoj sprejeli odstop londonske vlade v izgnanstvu in odbora narodne osvoboditve. Maršal Tito, ki je bil predsednik odbora narodne osvoboditve, je dobil nalog, da sestavi novo vlado. Člani regentstva so vsi že starejši državniki, ki imajo čiste roke v pogledu odpora proti Nemcem, a kljub temu niso tesno povezani z nobeno obstoječo politično stranko.

Ante Mandić je Hrvat in rimski katolik. Rojen v Istri, je Mandić že leta 1918 pomagal ustanoviti jugoslovanski odbor v Londonu. V tej vojni je bil interniran v Italiji in izpuščen na svobodo šele po premirju s Italijo. Kmalu nato se je prijavil v osvobodilno fronto.

Srdjan Budisavljević je pravoslavni Srb iz Hrvaške. Bil je prejšnji prvak srbske neodvisne demokratske stranke izven stare Srbije. Bil je član vlade generala Simovića in je z njim odšel v London, odkoder se je pred 10 dnevi vrnil v Belgrad.

Dušan Serneck pa je Slovenec, rimski katolik, inženir in bivši profesor na ljubljanski realki. Leta 1927 je bil minister za javna dela, leta 1929 pa minister za šume in rude. Pristopil je k slovenski narodni osvobodilni fronti kmalu po njeni ustanovitvi leta 1941 ter je postal Titov finančni minister v novembru leta 1943.

Kaj se govori o sedenju Avstrije

London. (ONA)—Pretekli teden so francoski zunanji ministri Bidault, Anthony Eden in drugi visoki uradniki baje razpravljali med drugim tudi o nekaterih podrobnostih okupacije Avstrije. Predlog je bil stavljen, tako trde te govorice, da bi Američani zasedli salzburski okraj, Francozi Vorarlberg, Britanci pa Koroško in Štajersko. Rusija pa naj bi zasedla vzhodni del dežele. Dunaj bi bil okupiran v tem slučaju od vseh zaveznikov skupaj.

Druga vprašanja, ki so bila na razpravi, so se tikala okupacije Nemčije, katere naj bi se udeležile poleg velenih tudi nekatere manjše države, ki so neposredni mejaki Nemčije.

Mož, ki ga vidite na sliki, je neki dunajski inženir, katerega so Rusi dobili pri življenju v notorični človeški klavnici Oswiecim na Poljskem, kjer so ga Nemci sestrдали do kosti kot političnega jetnika. Pregleduje ga ruski vojaški zdravnik.

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

PET ZAITEV STRICA SAMA

Washington. — Vlada je priporočila prositi državljane ta teden, da:

1) Prispevajo kolikor le morejo za Rdeči križ v letu 1945. Treba je prostovoljnih prispevkov 200 milijonov dolarjev za izvedbo velikih načrtov za podporo naših obojestranskih sil, naših ranjenecv, ujetnikov, veteranov in tudi civilistov, ki žive v pomanjkanju.

2) Se ravnajo po določbah policijske ure za zabavališča, ki je veljavna od 28. februarja naprej. Namen tega velevažnega koraka je, da prihranimo gorivo, da štedimo s svojimi delavskimi močmi in olajšamo obtežitev našega transportnega sistema.

3) Pomagajte razrešiti lokalne transportne težave. Ne vozite se ob urah največjega navela. Imejte vedno pripravljeno toliko drobiža kot potrebno za vašo vozilno. V avtobusu pojdite takoj v ozadje voza. Vzemite raje električni voz mesto avtobusa, da bo potratna benzina in obdov manjša. Kadarkoli morete, opravite svoja pota peš. In glejte, da bo vaš avtomobil vedno v dobrem stanju.

4) Nabirajte star papir in odpadke maslobo v kuhinji. Tudi konzervne skatle iz kositra morate spraviti v krajih, kjer jih oblasti pobirajo.

5) Pomagajte našim armadam, da bo njih veličanska moč ognja ostala nezmanjšana. Preko 115 tovarn za artiljerijsko municijo išče nujno 9.600 moških in ženskih nastavlencev.

NARODNO ZDRAVJE

Washington. — Kljub težavam treh let vojne in težkemu delu, kljub rastočemu pomanjkanju zdravnikov, kirurgov, zobozdravnikov, psihiatrov, bolničark in prenapolnjenih bolnišnic, je ostalo narodno zdravje v Združenih državah telesno in duševno akoro nespremenjeno glasom poročila OWI, katero je bilo sestavljeno na podlagi podatkov od US Public Health Service, Federal Security Agency, War Manpower Commission, Census Bureau in od ministrstev vojne in mornarice.

Pregled smrtnih slučajev je bil leta 1944 na 1000 prebivalcev 10.6 dočim je bil leta 1943 še 10.9. Vsega skupaj je bilo smrtnih slučajev leta 1943 1.459.998, kar je bila najvišja številka od leta 1937.

Smrtni odstotek novorojenčkov in otrok se je tudi leta 1944 nadalje znižal: 39.2 na 1000 rojstev, napram 40.1 za leto 1943.

ODMERKI ZA OBODE

Washington Office of Price Administration naznanja, da bodo dodelitve avtomobilskih obdov za mesec marec nespremenjene, kot v februarju. Urad za kavčug pri War Production Boardu je določil, da je umestno dodeliti za marec 1.600.000 avtomobilskih obdov, vključno takih za motorcikle. Obenem pa je izjavila OPA, da ne bo moglo zvišati teh dodelitev v mesecih pomladi in poletja, ko bodo potrebe poskočile.

KVOTA NOVIH AVTOMOBILOV

Washington. — Kvota novih avtomobilov modela 1942 ostane v marcu ista kot v februarju —

Problemi okupacije Nemčije

Napisa! Donald Bell

Težave okupacije bodo najbrže mnogo večje v zapadni Nemčiji kot v onem delu, katerega bodo zasedle ruske čete. Najbrže ne bo mogoče preprečiti izmenjave prebivalstva, kajti to preseljevanje se je v precejšnji meri že začelo.

Nemški listi nimajo mnogo prostora za oglase, toda tudi to, kar je najti v teh časopisih, nam priča o tem, da skušajo že sedaj posestniki zemljišč in tovarni na vzhodu prenesti svoje domove na zapad in zamenjati posestva vseh vrst, ki se nahajajo na vzhodu.

V nemških takozvanih višjih krogih imamo torej zdaj pred seboj nekakšen narobe "Drang nach Osten". Prej si je vsak premožnejši Nemec prizadeval uiti z zapada in se nastaniti na vzhodu ali jugovzhodu, na Poljskem ali v Šleziji, na Bavarskem ali v Avstriji. Nekateri teh predelov so danes že postali bojšča.

Skoro vsak Nemec ve danes, da kmalu ne bo nikjer na Nemškem več nobenega varnega kotička, toda vsak Nemec tudi domneva, da bodo razlike velike in važne. Industrijec, ki ima tovarno na primer v Gubenu, Kottbusu ali drugje na levem bregu Odre in prav do Elbe, se ne more sprizniti z mislijo, da bo ta okraj kmalu pod rusko okupacijo—mного ljubše bi mu bilo živeti v senci prapora Zedinjenih držav ali Anglije.

Okupacija Nemčije bo izvršena pod skupno oblastjo vseh treh velenih, toda nikdo ne verjame, da bodo razmere v onih predelih, katere bodo zasedli Rusi, iste kot v onih, katere bodo zasedli Amerikanci ali Angleži. Prvič je tu vprašanje vojnih zločinov. Drugič je grožnja prisilnega dela za reparacije. Tretjič, bodoča gospodarska struktura poražene Nemčije. Nikdo ne verjame, da bodo vsa ta vprašanja rešena na isti način v vseh predelih okupirane Nemčije.

Vojnim zločincem nekaterih vrst preti ista usoda povsod. Profesionalni morilci vedo, da jim ne bo nikjer dobro. Toda mnogo je bilo tudi drugih zločinov. Takozvane "rekvizicije" strojev in surovin in drugega materiala so obogatile mnogo Nemcev, ki so jih "kupovali" od nemških oblasti za kosček kruha, toda vseeno—tako vsak trde—kupovali na zakonito dovoljen in reden način. Umazani posel kradnje in ropanja njihovi rok ni umazal na neposreden način.

In kaj z onimi industrialci, ki so uporabljali ruske, poljske, belgijske in francoske sužnje? Ti prisilni delavci so jim bili poslani, morali so jih zaposliti—po mezdah, katere so predpisale oblasti, ki so tudi izdale natančno navodila, kako treba ravnati z njimi. Ali je bil to zločin? Zločin, da so izkoriščali te nesrečneže na najstrahovitejše in naj-sramotnejše načine? To je seveda stvar definicije—Nemci so prepričani, da bodo zapadne velenile sodile drugače o teh vprašanjih kot sovjetske oblasti.

Upoštevati je treba tudi takozvane intelektualce. Žurnalisti niso streljali talcev, advokati jih niso pošiljali v smrt. Toda kako so pomagali! Tudi ti so mnenja, da je boljše zanje, ako se nahajajo na zapadni strani Nemčije. Rusi bi utegnili biti bolj neprijetni.

Vsak Nemec ve, da bodo Rusi mobilizirali delavske sile. V zasedenih krajih vzhodne Nem-

Roatta je pobegnil

Washington. (ONA) — Dobro informiran Italijan, ki se nahaja v Washingtonu na poluradni misli, je danes dejal, da je prepričan, da bo general Roatta poskusil pobegniti skozi zavezniške linije v severno Italijo. Roatta, bivši načelnik glavnega stana maršala Pietra Badoglija, je pobegnil iz zapore v Rimu, kjer se je nahajal, ker je obtožen vojnih zločinov.

Omenjeni Italijan je celo izrazil mnenje, da utegne biti njegov posrečeni beg posledica "pristanka zavezniških krogov v osvobodeni Italiji, katerim bi bile izjave generala Roatte pred sodiščem neprijetne." General Roatta je bil namreč obenem načelnik generalnega stana maršala Badoglija in načelnik italijanske vojaške tajne službe. V tej svoji službi pa je Roatta baje "sedel na obeh stolihi". Delal je za Angleže, toda obenem je ohranil tudi svoje vezi s prejšnjimi zaveznički Italije, Nemci.

General Roatta je obtožen s krivde pri umoru bratov Roselli v Franciji in še drugih zločinov na italijanskih tleh in v inozemstvu. Obenem pa zahtevata njegovo ekstradicijo grška in jugoslovanska vlada kot vojnega zločinca, ki je kriv množičnih umorov talcev.

Maršal Badoglio je kljub vsemu temu držal generala Roatto po premirju leta 1943. Šele ko je nastopila italijanska komisija čiščenja, kateri je načeloval Sforza, je odnehal. Baje je to tudi resnični vzrok, zakaj je postal Sforza tako neprijatelj v angleških uradnih krogih.

Člani pekavske unije št. 1 ADF v New Yorku so za praznovanje 27-letnice rdeče armade napravili šest čevljev visoko torto (birch-tay cake), ki je tehtala 550 funtov in jo podarili za ruski vojni relief.

Kitajski fantek, ki ga vidite na sliki, je vojni airota, katerega so "posinovili" letalci 14. zračne sile na Kitajskem, mu dali ime "Tiger Joe", ker se je izkazal zelo junaškega in ga filmirali.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Naša skupna varnost je bila na tem. Toda po tem, kar sva bila slišala, se je mogel njen pogled samo še odvrniti, če bi se srečal z mojimi; in če bi se njena roka dotaknila moje roke, se je morala z grozo umakniti; nevidna stena je bila postavljena med nama.

Kakor sem slutil, je Deniza dostojanstveno prenašala svoj položaj in ni ne plakala ne stekala niti ni izkušala s pogledom zajeti poguma iz mojih oči. Čeprav je slišala, ko sem jo branil, me vendar ni nobenkrat ogovorila, kakor tudi jaz nisem ogovoril nje. Ob takih čudnih okoliščinah smo nadaljevali najbolj čudno pot, ki sem jo kdaj doživel.

Drdrali smo po prijaznih zelenih dolinah, po jalovih planotah, koder se je po razpokah med skalovjem še belil zimski sneg, po toplem solncu in po ledeni sapi, ki je brila z višin; toda nama z Denizo ni bilo ničesar mar. Najini srca in najine misli niso zaznavale ničesar izven te kočije, v kateri je z nasmeškom na obrazu stolovala markiza in v kateri sva se midva vdajala turobnemu molčanju.

Okoli poldne smo se ustavili pred krčmo majhne gorske vasice, da bi se spočili in obedovali. Človek bi bil mislil, da je tu na koncu sveta; toda brezumje časa je segalo celo do tod. Komaj smo bili dvakrat založili, že je stal pred nami vaški pisar in zahteval naše papirje. Bog ve, da si nisem mogel izbirati; in tako je postala markiza moja mati in Deniza moja sestra. A v tem, ko se je pisar sklanjal nad mojimi odloki in me obenem izpraševal, kaj je novega v dolini, se je ustavil pred vrati konj; trenutek nato je stopil v izbo baron de Geol.

Ko je zagledal dami, se je odkril; nato je spoznal mene in se je malone bolešno zdrznil.

"Zgodaj ste se odpravili!" je dejal. "Čakal sem vas pri iztočnih vratih, pa vas ni bilo od nikoder."

Zardel sem od kesanja in se opravičil na vse načine. V resnici sem bil čisto pozabil nanj; niti enkrat mi ni bilo prišlo na um, da imam z njim sestanek pri vratih.

On pa se je čudno ozrl na moji spremljevalki. "Ali ne jašete?" je vprašal.

"Ne," sem odvrnil, "ne jašem."

Niti besedice nisem vedel spravil iz sebe. In zdajci sem se osvestil prepada, ki je zeval pred menoj.

"Kakor vidim, ste srečali dve znancki?" je nadaljeval baron, ki je s klobukom v roki ogledoval markizo.

"Da, znancki," sem zamrmral.

Vljudnost bi bila zahtevala, da ju predstavim. Toda nisem se mogel odločiti.

Naposled je baron vendarle opazil mojo zadrego in odšel obenem s pisarjem. Komaj sta bila zaprla vrata za seboj, se je gospa de Saint-Alais vsa razjarjena zakadila vame.

"Tepec!" je rekla brez ovinkov. "Zakaj nas niste seznanili? Ali ne vidite, da ste prav s tem nemara zbudili sumnjo in zakrivilili najino pogubo? Še otrok bi bil moral uganiti, da mu hočete nekaj prikriti. Če bi ga bili takoj predstavili svoji materi..."

"Nu, če bi ga bil predstavil—?"

"Odsel bi bil zadovoljen."

"O tem dvomim, madame, in ne brez vzroka," sem odgovoril z neprikritim posmehom, "zakaj včeraj sem mu kar najodločnejše povedal, da nimam ne matere ne sestre."

To je bila moja osveta. Gospo de Saint-Alais so izpreletele vse barve po vrsti; nekaj trenutkov je stala s stisnjenimi ustnicami in z očmi uprtimi v mizo.

"Kdo je to? Kaj veste o njem?" je vprašala

naposled.

"Siromašen plemič je in fanatičen protestant," sem suho odvrnil.

Ugrznila se je v ustnice.

"Bože moj!" je zamrmrala. "Kdo bi bil slutil tolikšno nesrečo! Ali mislite, da kaj sumi?"

"O tem ni dvoma. Že to se mu mora zdeti čudno, da sem se davi tako zgodaj odpravil, ne meneč se za najin dogovor, da bova potovala skupaj. In če zdaj zve, da potujem z materjo in sestro, ki ju včeraj še nisem imel..."

Pogledala me je, kakor da me hoče preteptati. "Kaj boste zdaj storili?" je vzkliknila.

"To naj pove moja mamica," sem rekel vljudno in si postregel s sirom, kakor da me vsa stvar prav nič ne vznemirja. "Ona mi je sama narokovala to ravnanje."

Markiza je bila blede od gneva, nemara da tudi od strahu; kar smejal sem se sam pri sebi, ko sem jo videl v takem stanju. Ker je pa videla, da ji togoti nič ne pomaga, je pobesila zastavo.

"Kaj svetujete?" je izpregovorila naposled.

"Samo eno pot vidim," sem odvrnil. "Biti moramo predrzni."

Pritrdila mi je. A moj svet je bil izmed tistih, ki jih je laglje dati nego izvajati. Tega sem se osvestil čez nekaj minut, ko sem stopil pogledat, ali je kočja zaprežena, in sem našel na pragu barona de Geola. Obraz mu je bil trd kakor skale njegovih gora.

"Odpravljate se?" me je vprašal. Zajecjal sem, da.

"Čestitati vam moram," je rekel z dvoumnim nasmeškom.

"Na čem, gospod?"

"Na tem, da ste našli svojo rodbino," je odvrnil in me pogledal s trpkim porogom v očeh. "Velika sreča mora biti za človeka, če v štiri in dvajsetih urah mahoma najde mater in sestro. Toda... ali vam smem nekaj svetovati, gospod vikont?"

"Izvolite biti tado dobri," sem rekel kar moči hladno.

"Nu, ko imate že toli srečno roko, kar se tiče odkritij, nika si ne naprtilje tudi gospoda Fromenta, nimeškega požigalca, lažnega kapucina in dvojnega izdajalca, če po naključju naletite nanj. To je vse, kar sem vam hotel reči."

"Nikoli se nisem seznanil z njim," sem odvrnil z ledenim glasom.

"Ogibljite se ga tudi v bodoče," je dejal baron.

Trenutek nato sta stopili markiza in njena hči iz gostilne in seli v kočijo, med tem ko sem jaz korakal s konji vstric, da bi se laglje vzpeli na klanec.

Petkrat ali šestkrat sem se ozrl nazaj na sivkasto hribovsko krčmo, ki se je zdelo tako izgubljena v svoji kameniti pustinji. In vsaki-krat sem videl barona, kako je stal pred vrati in gledal za nami, strog, oglat in nepremičen kakor pokrajina okoli njega...

SEDEMNAJSTO POGLAVJE

Fromes iz Nimesa

To srečanje me ni moglo ne razveseliti ne pomiriti; vendar pa je imela nepravilna tudi svojo dobro stran. Nevarnost, ki je vznemirila mene, je bila tudi gospe de Saint-Alais do živga in je občutno potlačila njen ponos. Postala je mirnejša; prepuščala me je meni samemu, bodisi da je sedela na svojem mestu, bodisi da je peš korakala ob kočiji, kadar se je ta vzpenjala po kakem strmem ovinku. Opazil sem celo, da jo je skrb huje težila, čim delj je trajala naša pot. Čedalje bolj napeto se je ozirala po cesti in čedalje manj se je menila zame.

(Dalje prihodnjik.)

Spomini Krištofovega Pepčka

Josip Suchy

Nevarne igre

(Nadaljevanje.)

Bila nas je petorica dobrih prijateljev — paglavcev in sicer Sveščev Janez, dva Trščanov fant, Tonček in Pepek, neki Fuks—imenovali smo ga tako, ker je bil rdečelasec—in moja debela mala malenkost. Pravi gadjje smo bili, vredni drug drugega in poredni, kakor da bi se bili že pri rojstvu zmenili. Najbrž smo kje v kakem prejšnjem rojstvu bili pristaši starihindskih Gandhijev. Toda gotovo to ni.

Trščanov Tonček je bil kolovodja. Njegov brat Pepek je bil mojster v snovanju vsak dan novih iznajdb na polju malopridnosti, hudomušnosti, škodljivosti, skratka na polju vseh ne-bodiljhtreba umetnij. Fuks je bil tisti, ki je navadno odnesel največ batin, bil je nekako daritveno jagnje naše lopovske družbe. Sicer je bil dolg, hočem reči, za celo glavo večji od nas, ali teči ni znal, in tako se je seveda skoraj vsak dan zgodilo, da

so ga zajeli in flagranti in iztreskali nad njegovo ubogo grbo vso na nas pet nakopičeno jezo. Tu di mestni psi so ga najbolj nadlegovali, tako da si je naposled po našem nasvetu okoli meč privezal oklopno iz polsti; sicer bi ju bili hudobni ščenci raztrgali. Sveščev Janez in jaz sva bila bojevnik napadalca, to se pravi, midva sva izzivala, na izzivanja odgovarjala, se v družbeni prid pretepalava in vselej umela zmagati. Vsi drugi frkavci so se nam ju bali. Bila sva, kadar sva kor-porativno nastopala, strah in trepet mestnih četveronožcev in dvonogih vrstnikov.

Zborovali smo na Trščanovi pristavi. Tam smo imeli tudi svoja skladišča, oziroma tako zvana "Augmentationsmagazin." Le-tu notri so bila nakopičena kopja in meči, oklopne polsti, buče, ki so imele izrezane luknje za oči, nos in usta in v katere smo običajno vtikali sveče ter jih tako v tajinstvenih pohodih nosili v mraku po zakotnih ulicah mirnega mesta. Nanosili smo

tja tudi različne vratne kljuko iz medi. Čudite se, kaj? Precej vam pojasnim to reč.

Spiritus agens zadeve s temi kljukami je bil Trščanov Pepek. Vrag vedi, kako je prišel na izum, izvrtati tako luknjo ter jo potem, napolnjeno s smodnikom, uporabiti kot minomet napram mačkam, krtom in drugim živalim. Po mojem sicer nemerodajnem mišljenju bi bil ta mož zaslužil, da bi ga še pozni rodovi proslavljali kot iznajditelja strašnega vojnega instrumenta pravkar minulih let.

Pa naj si bo kakor hoče, dejstvo je, da je Trščanov Pepek nekega dne presenetil zbrano družbo z odločnim ukazom: "Fuks, stopi h Keclju, pa prinesi za deset krajcarjev purfija." Fuks je bil obenem tudi tezarar ali, kakor bi mi danes rekli, blagajnik.

Fuks prinese, Pepek pa natrosi purfelj v kljuko. Zabliskalo se je, počilo in Kostrunov muček je javno zamijavkal. Pa kaj je moral tudi mrcina zasledovati vse naše korake? Po tem prvem junaškem činu smo se razšli.

Meni je tolklo srce, še danes mi utripa, in bil sem še bolj rdeč kakor običajno. Drugega dne je v vsej Trščanovi hiši zmanjkalo medenih kljuk. — Strašno hud

VRHNJA PLAST

"Strašno! Odkar morajo nočni klubi zapreti vrata o polnoči, se moram dolgočasiti doma..."

mraz je bil. Vse šipe po oknih so bile prevlečene z ledenimi rožami. Meni noč ni dala pokoja. Neprestano sem premišljeval, kje bi dobil kako kljuko.

Moj oče je imel trgovino. Tedaj se spominam, da imajo glavna vrata v trgovino prelepo kljuko iz medi. Hajdi na delo! Izmužnem se ter se tiho prikladam do vrat. Oče me ni mogel opaziti, ker so bile šipe poledene. Poskušam svojo srečo pri kljuki. Ne vem, po kakem naključju sem z jezikom prišel v dotiko z omrzlo kljuko. Učinek je bil nepričakovan. Jezik se je prilepil na kljuko. Vpil sem kakor jesihar in z nogami bil ob prag. Ko je oče odprl vrata, se mi je odtrgala kožica na jeziku in ostala na — kljuki. Kaj bi govoril o tem. Še danes me zaboli jezik, če še spominam batin, ki sem jih prejel na tlakovano zadnjico. Jaj mene!

Smotnik mi pa le ni dal miru. Nekoč grem korajžno h Keclju ter si ga nakupim cel zavitek za dvajset krajcarjev. Pri stari mami smo imeli veliko raz-sežno drvarnico. Tu je kraljeval moj stric Lojze — Bog mu daj dobro! Grem tedaj s tistim smotnikom v drvarnico — seveda sem se prej prepričal, če ni kje v bližini hudega strica — ter ga nasejem na hodu, kjer je stric običajno cepil drva. Lepo ga razložim, enakomerno seveda ter zapalim. Še... je reklo in dim se je valil, da je privabil strica. Gori pred hišo pri vodnjaku je stala stara mama. "Tja se zaletim!"

Je bila tedaj prva moja misel. Svojim hitrim nogam sem se moral zahvaliti, da sem o pravem času dosegel varno okrilje, zakaj hudi stric me je skoraj že dotekel. Babica me je seveda branila, kakor po navadi.

Ko nam je bilo že šest let, so nas starši dali v "ekstraštund" k frančiškankom. Seveda, da se nas le iznebijo. Nam je bilo pa tudi prav, saj smo tudi tu kmalu zavladali in postali pravi tirani vseh patrov in "kozlov". Radi pa so nas vendar imeli. Dobivali smo od njih medu, sadja, posebno še sladkega grozdja in črne kruha, da so se nam kar belili zobje. V nagrado smo jim krajšali enolično življenje. Vsak hip se je kak pater prikazal pri oknu ter se nam sedaj smejal, sedaj pam pretel, videč nas na vrta, ko smo postavljali minomete. Pa vsaj niso imeli več krtov na vrta!

Trščanov pristava je bila prav čudno zidana stavba. Mejila je na travnik, ki je ležal kakih pet metrov pod zidovjem stavbe. Na ta mejni zid smo splezali po poševni strehi ter se ob obzidju, ki je bilo komaj do bro pet široko—na drugi strani je zeval pet metrov globok prepad proti sosednemu travniku—splazili na zid frančiškanskega vrta. Tudi za tem je prežalo več metrov globoko brezno. Na zid so mogle veje debelega hrasta. Dosegli smo jih s kljukastimi palicami ter se potem drug za drugim prepustili upogljivim vejam. Tako smo prišli na fran-

čiškanski vrt. Skoraj vsak dan smo bili tam v gosteh, navadno ob poli ene popoldne, ko so očete bili zbrani v refektoriju. Kljuko in purfelj so jim kmalu izdale našo navzočnost. Toda zgodilo se nam ni nič žalega. Nasprotno, dobili smo še za posladek bodisi sadja ali kruha.

Jaj, to so bili lepi časi! Kako krasno so žvrgolele ptice na prostranem vrta, kako bujno so cvetele rožice v rastlinjaku, kako vabljiva je bila tista lopica sredi vrta in kako blagi so bili ti možje—preteklih časov! Blag spomin njihovim manom.

Bitka na dekanovem travniku

Pri Sveščevih smo imeli svoj arzenal ali orožarno. Tam smo brusili svetle lesene meče dvoje vrste: take, ki smo jih uporabljali sami, namreč nas petorica, in take, ki smo jih po groših prodajali svojim nasprotnikom. Ti slednji — namreč meči — so pa bili tako premeteno izdelani, da so se pri dotiku z našim orožjem ali razklali počez ali pa so se ob grčah prelomili na dvoje.

(Dalje prihodnjik.)

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO
POMOČNIKE HIŠNIKOM
NOČNO DELO
Oglasite se pri inženirju na:
3270 LAKE SHORE DRIVE

\$50.00 NAGRADE

ako nam naznanite nekoga, ki ima dobro karo na prodaj. Ali pa jaz kupim vašo karo in vam plačam \$50.00 posebej v gotovini.

Tel. Seeley 0807

Po 6. uri P. M. Juniper 7810

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vna

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIJA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerno, unilsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$5.00 na eno leto naročnino. Če va člani plačajo pri assementu \$1.20 za tednik, se jim to prijeto k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vse tje kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zoruh, države in Kanado	\$8.00	Za Chicago in okolice	\$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	3.50
2 tednika in	3.00	2 tednika in	3.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	2.70
4 tednike in	1.90	4 tednike in	2.30
5 tednikov in	ni	5 tednikov in	1.90
Za Evropo je		\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. druživa št. _____

3. _____ Čl. druživa št. _____

4. _____ Čl. druživa št. _____

5. _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

EVERY DROP COUNTS!

Camp Edwards, Mass.—The cook at Camp Edwards shows a couple of WACS just how he salvaged all waste fats from the kitchen. Combined Army and Navy salvage in 1944 totaled approximately \$2,000,000 pounds.